

miljoenen inwoners van deze aarde slechts 400 miljoen gedoopten. Hoeveel eeuwen zal er nog te arbeiden zijn, als men een half miljoen in een eeuw voortdort?

Er zijn drie groote zendingsbewegingen geweest. Eerst zijn de Apostelen uitgegaan en in drie eeuwen werd de gehele Griekische en Romeinse bevolking onder den doop gebracht. De tweede beweging had ten tijde van Karel den Groote plaats; daardoor werden de West-Europese volken en de slaven gekerstend. De derde zendingsbeweging had in de laatste eeuw plaats. De Roomsche missie is ons in ijer en methode ver vooruit, in China is zij in korten tijd tot stichting van groote kerken gekomen, in Amerika eveneens.

Om goed te werken moet de zending gansch anders aangelegd. Welke richting moet het nu uit?

In de eerste plaats dient gebroken met de Pietistische wijze van werken, waarbij de individuen, de afzonderlijke personen bearbeid worden. Er is in Java schier geen individueel leven; in een dera zijn de bewoners dragers van dezelfde type, vandaar dat de Javanen rooveel op elkander gelijken. De individuele methode dient onijz geres; *communale* behoort gearbeid. In korten tijd werd Java van het Heidendom tot het Mohammedanisme gebracht. Er moet nagevorscht: Hoe zijn de predikers van den Islam daarin geslaagd? Hoe komt geheel Java onder den doop?

Wil men die vraag kunnen beantwoorden, dan moet de Zending niet door gezelschappen, maar door de kerk gedreven worden. Niet alleen dat dan de zendingen door de kerken behooren uitgezonden te worden, maar dan betaamt het dat de zendingen voor de kerk optreden, dat de Zending zich kerkelijk installeert en een kerkelijk karakter draagt.

De Roomsche kerk heeft ons ook hierin een goed voorbeeld gegeven, door steeds drie mannen te gelijk uit te zenden. De eerste van hen is een prefect, een soort van pater-noble, een man van gezag en waardigheid; de tweede een persoon, die een organiseerend talent heeft; de derde een geestelijk teedere man.

Zoo behooren wij ook dienaren des Woords uit te zenden, die voor hun taak berekend zijn, daarenboven jonge mannen, gelijk tot dusver, terwijl al hunne helpers bekeerde inboorlingen, die bij in de Keucheniuschool zijn opgeleid, optreden kunnen. De Roomsche missie heeft ook nog deze eigenaardigheid, dat hare zendingen geen vrouwen medenemen. Het zou het beste zijn dat ook van ons ongehuwde mannen uitgehen, om zich geheel aan 's Heeren zaak te kunnen wijden; mannen die zich in geestelijken zin, gesneden hebben om het Koninkrijk Gods, opdat de kerken ook niet aanstands bezwaard worden met de zorg voor geheele huishoudingen. Spreker wenscht ook mannen uit de eerste families des lands, die zonder geld te vragen, heengingen naar het veld der Zending, de kerk een roeping vragende om in haar naam te mogen arbeiden. Laat men toch niet denken: jonge mannen van adel en fortuin behooren op prachtige buitenplaatsen te wonen; hoe schoon zou het zijn zoo zij heengingen naar het veld der Zending, om aldaar te strijden en te lijden voor Koning Jezus.

De kerken hebben niet alleen voor haar zelve te zorgen, maar ook als zijnde in een koloniale mogendheid, voor de planting en onderhouding van Christus' kerk in onze overzeesche bezittingen.

Worden de dingen in die richting gestuurd, dan ligt het op den weg der Vrije Universiteit om van wetenschappelijke vorming te dienen.

In de eerste plaats zou dan bij de letterkundige faculteit een leerstoel gesticht moeten worden, voor de kennis van den Mohammedanischen godsdienst; de ontwikkeling van dien godsdienst voorstelt tot op dezen tijd. De leer van den Islam heeft in den loop der eeuwen eene rijke ontwikkeling gehad. Er is in de Mohammedaanse wereld strijd gevoerd over allerlei dingen, o. a. ook over de leer der praedestinatie. Het Mohammedanisme bezit ook eene groote hoogeschool te Caïro, en in zijn boezem worden verschillende richtingen gevonden. Daarvan moet de zending kennis hebben, met het oog op de verschillende richtingen, die ook op Java vertegenwoordigd zijn.

De letterkundige faculteit zou dan ook in het Hindoeïsme moeten gaan onderwijzen, terwijl zij ook de natuurlijke Godskennis behoort te ontwikkelen, om den samenhang tusschen de roezelen van het menschelek hart en de afgeordnen uiteen te zetten. Ten slotte dient gearbeid om de paedagogie en de psychologie te onderwijzen, om aldus de kunst te leeren om menschen te vangen. De Jezuiteten hebben zich daarop zeer toegelegd. Maleisch en Javanisch wordt beter in het land zelf geleerd.

Ook de juridische faculteit zou een nieuwe roeping krijgen. Zij zou de Mohammedaanse rechtsoontwikkeling moeten gaan doceren, benevens het koloniaal staatsrecht. Dit laatste omdat de zending niet alleen tot de ziel gaat spreken, maar verplicht is de Javanische toestanden ook op burgerlijk terrein om te zetten.

Wil men de Joden in de zendingsterreinen opnemen, dan zal de rechtgeleerde faculteit ook het hedendaagsche recht der Joden moeten gaan leeren.

En wat blijft er dan over voor de theologische faculteit? Deze heeft haast in deze niets meer te doen, dan zij tot dusver deed. Het ongelukkige Chilisisme, of de leer van het duizendjarige rijk, verdwijnt. Toch zal de theologische faculteit wel doen met bij het onderwijs in het kerkrecht beter en uitgebreider het stuk: *de plantatione ecclesiae* (over de planting der kerk) te ontwikkelen.

Nog één zaak brengt spreker bij het eindigen zijner rede in herinnering. Men meent dat men den Javanen Gereformeerd kan maken. Gelijk in de nu reeds gedoopte natien het Christendom een eigen levensvorm heeft aangenomen, waarin de heerlijkheid van het Evangelie schittert, zoo zal ook de Javanen gepropen zijn om op zijne eigene wijze God te verheerlijken. Dit leert ons de symboliek en de kerkgeschiedenis. De eenheid wordt openbaar in de verscheidenheid van vormen, onder de tucht van Gods Woord.

Er wordt in Europa jaarlijks 17 à 18 miljoen gegeven voor de Zending, waarvoor Engeland alleen 13 à 16 miljoen guldens bijdraagt. Het vaste land van Europa geeft slechts twee miljoen, en als wij bedenken hoe weinig wij hiervan geven, dan moet schaamte ons aanzienlijk bedekken. Wij hebben degelijk onderlegde jonge mannen nodig, die naar Oost-Indië gaan, dit is der kerken dure roeping en schuld. En indien, wat God verhoede, door een buitenlandse oorlog onze kostelijke overzeesche bezittingen mochten verloren gaan, laat dan niet het vervrijt ons tegenklinken: »Gij hebt uwe

roeping verzaakt en daarom zijn u die schoone landen afgenomen."

Deze boeiende rede van Dr. Kuiper werd met levendige belangstelling gevolgd. Dat was duidelijk merkbaar. Wij waren toch niet in een kerkgebouw waarin men zich minder vrij durft bewegen, maar in een overgrote zaal, die het inconvenient had dat men de stem der sprekers niet overal goed hooren kon. En wat werd men nu gewaar? Steeds dichter kwam men zich van de achterste plaatsen beven naar de plaats waar Dr. Kuiper sprak, om maar geen woord te verliezen.

Da. Lion Cachet was dankbaar voor het gehoorde, en meende dat er uit bleek dat hij f 60,000 per jaar voor de Zending vragende, niet in eens, maar van lieverlede, niet overvraagd had. Ook ZWEW. was van meening dat wij geen speciale opleiding voor zendingen moeten hebben. De zendingen moeten uit de dienaren des Woords voortkomen. Spreker acht het echter noodig dat een zendingel gehuwd zij. De vrouw-zending heeft een belangrijke roeping op Java te vervullen.

Prof. Kuiper is het niet daarmee eens en zegt, dat als de vrouw voor den arbeid der zending noodig is, de zending een vleeschelelijke zuster medeneme.

Reeds was het half twee ure geworden daarom was het meer dan tijd dat de vergadering gesloten werd. Da. Lion Cachet ging in dankgebed voor.

De vergaderde broeders en zusters hadden nu een uur tijds, om zich in den schoonen tuin de Harmonie, te verlustigen en zich te laten bedienen van het noodige voor het lichen.

Te half drie nam men weer zijn zitplaatsen in om de

MEETING MET DEBAT

bij te wonen.

Mr. Th. Heemskerk leidde de vraag in: »Hoe komt de Overheid, in betrekking tot de Vrije Universiteit, hare roeping het beste na?« Spreker was er zich duidelijk van bewust, dat hij zijne voeten gezet had op een bijna onafzienbaar terrein. Sommigen zullen denken: Het streven om de Staatsuniversiteiten los te maken van den Staat is jdel; maar dit is de vraag niet, wij stellen daartegenover de Vrije Universiteit als beginsel. Wij mogen niet nalaten de algemeene vraag te stellen: Als Christenen steunen wij de Vrije Universiteit, opdat ons volksleven doordrongen worde van het beginsel van de vrees des Heeren als bron der eeuwige wijsheid. Wij komen met de wetenschap niet al leen tot ons volk, maar ook tot de overheid. Wij zijn niet tevreden als men ons onghinderd late werken; onze arbeid voor het Nederlandsche volk is jdel, als wij afslaan van den eisch, dat de overheid den weg der gehoorzaamheid bewandeel en pacificatie zal niet komen voordat zij aan dien eisch gehoor geeft.

Op de vraag thans gesteld is geen algemeen antwoord te geven. Wij depluiten *thans* eene Vrije Universiteit, het past ons te erkennen dat dit niet altijd gedaan is. Stahl, door Groen dikwijls aangehaald, leerde, dat de Overheid de roeping heeft om te zorgen voor de nationale opvoeding. En Stahl was een Christenstaatsman. In de dagen der reformatie stond het begrip vast, dat de overheid de Christelijke religie tot meerdere ere Gods had te bevorderen. Krachtens deze opvatting werden van overheidswege Universiteiten gesticht en onderhouden.

Onze zinswijze is wel in dit opzicht veranderd, toch kunnen wij niet stellen dat de overheid tegenover de wetenschap een louter lijdelijke houding heeft aan te nemen. Er kunnen tijden zijn waarin men geprikkeld wordt tot stichting van eenen inrichting voor Hooger Onderwijs, gelijk voor derden jaren, toen de Vrije Universiteit geboren werd, gedragen door den steun en het gebod van duizenden. Maar die prikkel is er niet altijd geweest. En is er die niet, dan moet de overheid in deze wel optreden. Geldelijke steun van de zijde der overheid is dan noodig. Zij heeft er mee te maken, want het Hooger Onderwijs behoort tot het leven, en het leven te beschermen is de roeping der overheid.

Het ideaal is zeker, dat het volk zonder eenigen steun of prikkel, het Hooger Onderwijs ter hand neemt. Kan daarom eene openbare Universiteit gemeden, dan behoort het te geschieden.

Stahl leert, dat de Overheid Christelijk moet zijn en dat al hare inrichtingen van onderwijs op de Christelijke confessie gegrond zullen zijn; maar gaat de Overheid een onchristelijken weg op, dan geeft zij natuurlijk geen Christelijk onderwijs, maar steunt de ongelooftige wetenschap.

Noch het een noch het ander is wenschelijk. Ook al ware de Overheid Christelijk, dan pleiten wij nog voor de Vrije Universiteit; want de Staat mag alleen optreden als steun voor de Universiteiten als vrije corporatie. Dan alleen krijgt men Universiteiten, die van een beginsel uitgaan, waarin de eene faculteit de andere steunt.

Zou de Staat zich niet met de wetenschap mogen inlaten? Zeker, maar niet om haar te ijken. Ook moet het recht van den Staat erkend worden om zekere eischen te stellen aan vrije corporatie voor hooger onderwijs, voordat zij gesteund worden. Men zou een onderzoek kunnen instellen naar de leerkrachten. En voorts voere de staat, om te beoordeelen of er geschiedheid is om als ambtenaren te dienen, Staatsexamens in. De graden der Universiteiten moeten enkel wetenschappelijke waarde, geen rechtsgevolgen hebben.

Zoo is de toestand echter niet. Drie Universiteiten worden onderhouden uit de Staatskas, en de gemeentelijke hoogeschool te Amsterdam, uit de niet te ruim voziene gemeentekas, en door haar verleende graden hebben rechtsgevolgen. Dit onrecht is te grooter daar zij bekostigd worden uit de openbare kassen, en niet voldoen aan de behoeften van een groot deel van ons volk.

Van dit laatste is de Vrije Universiteit het bewijs.

Waar zit de fout die aan het openbaar universitair onderwijs kleefte? De wet op het Hooger Onderwijs werd niet op een gelukkig tijdstip geboren, nl. in de dagen der liberalistische overnacht, evenals de wet op het lager onderwijs.

Toch is er onderscheid, want de wet op het Hooger Onderwijs bevat geen voorschrijft voor neutraliteit. Mr. Kappeney verwierp daarbij het conservatief beginsel, dat alleen de Hooge Regeering het recht zou hebben doctorale graden te verleen, en wilde dit recht ook toegekend hebben aan de gemeente van Amsterdam.

Toen de Roomsche heer Des Amot van der Hoeven voorstelde, dat ook in andere gemeenten Athenaeum hetzelfde recht zouden kunnen krijgen, werd dit afgeleid, onder voorwendsel dat andere gemeenteraden niet dezelfde onafhankelijkheid als die van Amsterdam hebben zouden. Mr. Kappeney vreesde voor eene Roomsche Hoogeschool! De liberale partij gaf aan de staatsuniversiteiten eene bevoorrechte stelling, verwachtend dat deze wel liberaal zoude blijven. De Theologische faculteit werd op moderne leest vervoemd; het moest eene faculteit van godsdienstwetenschappen worden, al liet men toe, dat op kosten van den staat de leerstelling godgeleerdheid er bij ingeslet werd. De juridische faculteit handelt volgens de wet wel over de vraag: wat is eene naamloze vennootschap, wat is een zedelijk lichaam, maar geeft geen antwoord op de vraag: wat is eene kerk?

Het is schromelijk onrecht dat er vier liberale Openbare Universiteiten bestaan, bekostigd mede uit de beurzen van particulieren, die voor een deel hun eigen universiteit betalen.

Hoe krijgen we een beter toestand? Met de instelling van Staatsexamens die door allen moeten afgelegd? Het gevaar bestaat dan, dat in de examencommissies toch haast niet dan tegenstanders zouden benoemd worden.

Wat is eisch van ons eigen beginsel? Dat de Staat afstaat van het geven van universitair onderwijs, het overlatende aan vrije corporatie. Dit gaat wel met veel moeilijkheden gepaard, bijv. wijst men op het plaatselijk belang, als dat van Groningen, doch is het wel een plaatselijk belang voor Christenen als men een Universiteit heeft, die tot uitgangspunt de menschelelijke rede heeft?

Bondgenooten in den strijd voor de vrijmaking der Universiteiten kan men vinden in de Roomschen. Richtten deze ook, gelijk dit op hun weg ligt, een Universiteit op, dan staan wij sterker.